

היכלי תורה

שיעורי תורה

ערש"ק פרשת מטות כב תמוז תשסח ♦ דף היומי בבלי: גיטין יד ירושלמי: כתובות ע

וידבר משה אל העם לאמר החלצו מאתכם וגו' וימסרו מאלפי ישראל וגו'

ברש"י: אך על פי ששמע שמיתתו תלויה בדבר, עשה בשמחה ולא איחר. וימסרו, להודיעך שבחן של רועי ישראל כמה הם חביבים על ישראל, עד שלא שמעו במיתתו מה הוא אומר "עוד מעט וסקלונני", ומשמעו שמיתת משה תלויה בנקמת מדין, לא רצו ללכת עד שנמסרו על כרחן.

בדברי רש"י הללו, יש להתבונן בכמה נקודות.

א. וכי סבור היה משה שאם לא יצוה על מלחמת מדין יחיה לעולם? הרי בודאי בבוא עתו ימות בעל כרחו, ואם כן מה הרבותא במה שעשה בשמחה ולא איחר.

ב. מה שאמר: להודיעך שבחן של רועי ישראל כמה הן חביבים על ישראל, והלא הראיה שהביא היא לסתור, שעד כעת היה למשה לחשוש מפניהם "עוד מעט וסקלונני", אם כן אין רועי ישראל חביבים עליהם.

ג. הא תינח שמתוך שנמסרו בעל כרחם יש ללמוד מכאן שחביבים רועי ישראל על ישראל, אולם איזה שייכות יש לזה לשבחם של רועי ישראל, ומדוע פתח רש"י בלשון: להודיעך שבחן של רועי ישראל.

ברם, כבר כתב הרמב"ן, שהמחלוקות שחלקו ישראל על משה רבנו, באו מתוך שסבורים היו שעושה הוא לכבודו ולא לטובתם של ישראל. והנה אדם העוסק בצרכי חברו ומתכוון לטובתו, אם יבחין כי מעשיו חשודים בעיני מקבל טובתו ואין הלה מביט בו בעין טובה, תרפינה ידיו ויחדל ממעשיו, קל וחומר אם ישלם לו רעה תחת טובה. משה רבנו היה שלם באהבתו את ישראל ולבו חפץ להיטיב להם, עד שלא היה לו אכפת כלל אם הם מכירים בטובתו. אפילו כאשר עמדו כנגדו, עד שהיה לו להתירא מפניהם שמא יסקלהו באבנים, לא רפו ידיו.

גם כאשר צוה משה את בני ישראל לנקום במדינים, עדיין יכולים היו לחשוד בו כי לכבוד עצמו הוא דורש, כי אין מלך בלא עם, ולהגדיל כבוד מלכותו עליהם הוא עושה. רצה הקב"ה שידע עם ישראל כולו כי רק למענם משה עושה, לכן תלה את מיתת משה רבנו במלחמת מדין. משה רבנו, אף על פי ששמע שמיתתו תלויה בדבר, וממילא לא היתה לו שום תועלת ופינה בדבר, עשה בשמחה ולא איחר מפני אהבת ישראל.

כאשר ראו ישראל את שבחו של משה שאין הוא עושה לכבודו, ואף כשמיתתו תלויה בדבר משליך הוא את נפשו מנגד ועושה בשמחה, למדו למפרע על מעשיו של משה רבנו כי נעשו בלי פניות רק באהבה הוא עושה לטובתם של ישראל, הוסיפו בו אהבה וחביבה, ורק בעל כרחם נמסרו לצבא.

כתב סופר

נושאי הדף בעלון

אם אדם חייב לקיים צוואת אביו.....גיטין יד

שוחט ששחט בלא קבלה.....גיטין טו

חייב כתיבת זמן בגט.....גיטין טו

גט שנכתב בלילה ונחתם ביום

ולחייב.....גיטין טו

אבילות על אשתו וירושתה כשכבר החליט

לגרשה.....גיטין טז

שני יארציי"ט לאדם אחד.....גיטין יז

כתובה שנכתבה ביום, והחופה התאחרה עד

הלילה.....גיטין יז

מחיקת קלטת [טעייה] שהקליטו בה

'שמות'.....גיטין יח

האם מותר לסופר לחתום את שמו על

הספר תורה.....גיטין יט

גט וספרי קודש הנדפסים מה

דינם.....גיטין יט

האם מותר לחתוך לבהמה את זנבה ולכלב

את אזנו.....גיטין כ

כפתור ופרח.....עמוד 5

אם אדם חייב לקיים צוואת אביו

בש"ת תשב"ץ (ח"ג סי' קל) נשאל, על מי שמת וצוה קודם מותו שבתו פלונית תנשא לפלוני, ובנו פלוני ישא בת פלוני, אם מצוה לקיים דבריו או לאו.

והשיב, בזה יש לחלק שאם אמר כן כמצווה לבניו שישא פלוני לפלונית ופלונית לפלוני, מצוה לקיים דבריו אם ירצו לירש מה שהניח להם אביהם וכופין אותן על מצוה זו. וכן כתב הרמב"ן ז"ל (בחדושי גיטין פ"א) שעל מצוה לקיים דברי המת כופין, והוכיח כן מהתוספתא והירושלמי. ואם לא אמר כמצווה אלא אמר תנו לבני כך וכך וישא בת פלוני, ולבתי כך וכך ותנשא לפלוני הרשות בידם לישא או שלא לישא, ואם אמר ישא פלוני לפלונית ויטול כך וכך, ופלונית לפלוני ויטול כך וכך, אם לא קיימו דבריו לא יטלו כלום, ויירשו האחים כל הנכסים. והטעם לפי שזה הוא תנאי ואם לא קיימו התנאי לא יטלו כלום.

והנה בש"ת שבות יעקב (ח"א סי' קסח) נשאל על נידון אשה שכבה על ערש דוי, וקודם מותה צוותה וקראה לבניה ובנותיה, וצויתה שאם יהיה איזה מחלוקת או ריב ביניהם שיידון הכל על פי אחד מקרוביה, בכך ע"פ הפצרתה נתנו כולם תקיעת כף בפועל ממש ליד אותו פלוני, ועכשיו אחד מהבנים אינו מרוצה לדון בפני אותו פלוני מפני שהוא עם הארץ ואינו יודע לדון דין תורה, והוא רוצה דוקא בדין תורה, ועכ"פ יצרף אותו לב"ד לדון עמהם ולא לדון יחידי כיון שהוא עם הארץ, וזה טוען שעכשיו נתוודע לו שאותו פלוני אוהב יותר לאחד מן האחים, ועוד טוען שעיקר התקיעת כף לא נעשה רק לנחת רוח שלא תטרף דעתה.

והשיב השבות יעקב שלא אמרין מצוה לקיים דברי המת אלא דוקא בנכסיו וירושתו, אבל בשאר מילי לא, אפי' בצוואת אביו או אמו עד שהוצרך בש"ס ופוסקים לומר, מכבדו במוותו כיצד היה אומר דבר שמועה מפיו אומר כך אמר אבא מארי וכו', ולא קאמר שחייב לקיים צוואתו, והביא קצת ראייה מהפסוק (בראשית נ טז-כא) ויצונו אל יוסף לאמר אביך צוה לפני מותו לאמור וגו', אנא שא נא פשע אחיך וגו', ויאמר אליהם יוסף אל תראו וגו', וינחם אותם וגו', משמע שהוא אינו מחויב לקיים צוואת אביו עד שהוצרך יעקב לבקש כ"כ אנא שא נא, וגם יוסף הוצרך להבטיחם על כך ולנחם אותם לדבר על לבם, וכן יעקב הוצרך להשביע את יוסף ונשאתני ממצרים, משמע שבצוואה לחוד אינו מחויב לקיים מצוותו עד שהוצרך להשביע על כך, וא"כ ה"ה בנדון דידן ודאי בלא תקיעת כף לא היה לנו לכופו רק בדברים וכה"ג, אולם דן שם אם כופין אותו על כך משום התקיעת כף, עיי"ש.

אולם בש"ת יהודה יעלה (ח"ב אבה"ע ז' סי' מד) העיר על ראיית השבות יעקב מיעקב אבינו, שנעלמו ממנו דברי הרמב"ן בפ"י התורה (בראשית מז לא) שכתב וז"ל השבעה לי וכו', ולא היה יעקב חושד בבנו הצדיק האהוב לו שימרה על מצות אביו ועל הדבר אשר הבטיחו ואמר אנכי אעשה כדברך, אבל עשה כן לחזק הענין בעיני פרעה אולי לא יתן לו רשות, וכו' וכן היה הדבר כמו שאמר עלה וקבור את אביך כאשר השביעך עכ"ל, וע"כ גם הגאון שב"י, הרי אזיל ומודה שלפנים משורת הדין מיהת חייב לקיים מצות אביו, וא"כ עדיין יקשה לו למה הוצרך יעקב להשביע ליוסף, וע"כ לומר כמ"ש הרמב"ן, ומכ"ש שכבר הבטיחו יוסף, והא גופא הו"ל כמו נדר לעני לעשות חסד לרש, והבטחתו זו גופא כשבועה, וע"כ שמצדו לא הוצרך כמ"ש הרמב"ן וא"כ אין ראייה כלל לחילוקו. וע"ע בדברי גאונים (כלל ע אות ל) מה שכתב בזה.

שוחט ששחט בלא קבלה

כתב הרמ"א (יו"ד סי' א ס"א), השוחט עצמו לא ישחוט אע"פ שיודע הלכות שחיטה והוא מומחה, עד ששחט ג' פעמים בפני חכם ומומחה בהלכות שחיטה שידע שהוא רגיל וזריז שלא יתעלף, ולכן נוהגין שאין אדם שוחט אלא אם כן נטל קבלה לפני חכם.

מבואר מדברי הרמ"א שאין לאדם לשחוט בלא שיש בידו 'קבלה' שראוי ומוסמך הוא לשחוט. בפוסקים דנו בדינו של שוחט ששחט בלא 'קבלה' אם מותר לאכול משחיטתו. בשמלה חדשה (שם סכ"ד, הו"ד בפ"ת סק"א) כתב ששחיטתו אסורה, שאם לא כן מה הועילו חכמים בתקנתם, שהלא כל שוחט ישחט בלא קבלה, ובדיעבד יהא מותר לאכול משחיטתו.

כך כתב גם בספר בית לחם יהודא (סק"ג) שבדורינו שכל גאוני עולם תיקנו על פי הדין, וקיימו וקבלו עליהם בכל תפוצות ישראל, שצריך 'קבלה' כדי לשחוט, יש לאסור אפילו בדיעבד אם שחט בלא קבלה, ואפילו אם השחוט יודע ובקי בהלכות שחיטה אסור לאכול משחיטתו.

אולם בש"ת ברית אברהם (סי' טו, הו"ד בפ"ת שם) חלק על דבריו, וכתב שבדיעבד אין שחיטתו פסולה. וכך נקט גם ר' שלמה קלוגר בהגהות חכמת שלמה (יו"ד סי' א).

בפרי חדש (אבה"ע ז' סי' קיט) כתב להוכיח כסברת הסוברים שאין לאסור לאכול משחיטה זו בדיעבד, מהמבואר בסוגיין שישנם תקנות שחז"ל תיקנו כדי להינצל ממכשולות, ובדיעבד אין דברים אלו פוסלים את הגט. הרי שישנם תקנות שאינם פוסלים בדיעבד, ואין אומרים 'מה הועילו חכמים בתקנתם'. וע"ע בשו"ע הרב (יו"ד שם קו"א סק"ו) שהאריך בעניין זה.

חיוב כתיבת זמן בגט

תקנו חכמים שיכתבו זמן כתיבת הגט בגט, ואם נתגרשה בגט שאין בו זמן, לא תנשא, ואם נשאת, לא תצא, אפילו אין לה בנים.

גט שנכתב בלילה ונחתם ביום ולהיפך

גט שכתבו בזמן מוקדם, ואפילו נכתב ביום ונחתם בלילה שלאחריו מיד, הרי זה גט פסול, ואף באופן שעד הלילה היו עסוקים באותו ענין. וי"א שבעסוקין באותו ענין הגט כשר, ויש אומרים שגט שנכתב ביום ונחתם בלילה שלאחריו, בשעת הדחק ונתנו לה את הגט כשר.

ומכל מקום אם נכתב ביום, ולא הספיקו לחתמו עד הלילה, וכתבו בו קודם חתימה 'גיטא דנן איכתוב ביום פלן ולא הספיקו סהדי למחתמיה עד ליליא', וחתמו העדים אחר כך, כשר לכל הדעות.

לרישום ועדכון שיעורי תורה
ניתן לשלוח פקס ל: 03-543-5757

יום ראשון כד תמוז

גיטין טז

אבילות על אשתו וירושתה כשכבר החליט לגרשה

הרשב"ם (ב"ב קמו: ד"ה נפלה) כתב ללמוד ממה שאמרו בסוגיין 'משנתן עיניו לגרשה שוב אין לבעל פירות', שבעל שהיה לו קטטה עם אשתו ובדעתו לגרשה, אם מתה אינו יורשה. אולם להלכה כתב **הרמ"א** בתשובה (סי' קיב) 'כבר נדחו דברי רשב"ם, דיחיד הוא בסברא זו', והביא שהרי"ף הרא"ש והתוספות חולקים עליו, וביאר שמטעם זה גם המחבר **בשולחן ערוך** (אבהע"ז סי' צ) השמיט דברי **הרשב"ם**, מפני שהבעל יורש את אשתו עד שייגרשנה.

והנה **ביש"ש** (פ"ב סי' ד, הו"ד בפ"ת אבהע"ז סי' צ סק"ח) הביא מעשה שבא לידינו באחד שהיה בקטטה עם אשתו, והיה לו דעת ברור לגרשה, ובתוך אותו הקטט מתה, והורה לו **המהרש"ל** שלא יישב עליה שבעת ימי אבילות, ושלא יתאבל עליה.

מקור לדבריו הביא **המהרש"ל** מדברי **הרשב"ם**, שפסק כן אפילו לענין ירושת הבעל שהוא דאורייתא, שכל שהיה לאיש קטטה עם אשתו אינו יורשה, ואם כך כשם שאנו מפקיעים ממונו של הבעל שלא כדן, וכל שנתן עיניו לגרשה חשבינן כאילו כבר גרשה, כך יש ללמוד קל וחומר לענין אבילות שהוא לכולי עלמא מדרבנן, שכל שהיה לו קטטה עם אשתו פטור הוא מאבילות עליה.

יתירה מזו כתב, אף שכתבתי שאין ההלכה **כהרשב"ם**, זה מפני שמאחר שתקנו לו חכמים לזכות בפירות, לא נפקעת אותה זכות עד שעת גירושין, שמנין לנו להפקיע ממונו שלא כדן, שהרי יכול לומר כל זמן שלא גירשתי הרי היא אשתי, וכל זכות שיש לי בה לא אמחל, בפרט מאחר שירושת הבעל דאורייתא, אבל מנין לנו לחייבו באבילות דרבנן. ועוד, מאחר שלר"ש שסובר כיון שנתן עיניו לגרשה שוב אין לו פירות, אם כן קל וחומר לענין אבילות, ואע"פ שחכמים חולקים, והלכה כמותם, מכל מקום הלכה כמיקל באבל (מ"ק י"ט:), אם כך הלכה כר"ש לענין אבילות.

בסברת הדבר כתב, שאיך יעלה על דעת האדם להאבילו מה שאין לבו אבל, ואין יום מר לפניו, ואע"פ שבאבל ממש לא חלקו רבותינו בין אוהב לשונא, כאן יש ויש לחלק, ועוד, שבשאר קרובים שיש לו קירבת בשר, אפילו הוא שונאו מכל מקום בשרו הוא ונכמרו רחמיו, ושייך בו אבילות ומרירות הלב, אבל כאן באשתו שאין זה קירבת בשר שאי אפשר לנתקו, כולי עלמא מודו שאין צריך להתאבל מפני שכבר חשב בליבו כאילו כבר הלכה ממנו ונפרדו דרכיהם, ואין כאן אבילות ומרירות הלב.

בסיום דבריו כתב, הנה תמהו העם על ככה, ושלחתי דברי לזקני ירושלים, וכתב לי זקן אחד וחכם מופלא שחכמי ירושלים הסכימו לקל וחומר שדנתי מדברי **הרשב"ם**. כיצא בזה פסק **הישועות יעקב** (הו"ד בפ"ת שם) בנידון אחד שקיבל התרה ממאה רבנים וזיכה גט לאשתו, ובינתיים מתה עליו אשתו, אם צריך להתאבל עליה או שמא כיון שעסוק לגרשה אינו צריך להתאבל. והורה שבזה כדאי **המהרש"ל** לסמוך עליו שלא לנהוג אבילות כלל כיון שכבר זיכה לה הגט.

כך גם מבואר **בשואל ומשיב** (מהדורא רביעאה ח"ג סי' פח) שפסק באחד שנשתגעה אשתו, ובתוך אסיפת מאה רבנים להתיר לו לישא אחרת מתה אשתו שצריך להתאבל עליה. אולם **בבית מאיר** (אבהע"ז סי' צ) חלק על **המהרש"ל**, ובסיום דבריו כתב, לא מלאתי להרהר אחר שכבר הורה זקן זה שקנה חכמה יתירה, לולא שכתב [היש"ש (שם)] שרבים תמהו בפסק.

ובשו"ת מחנה חיים (ח"ג יו"ד סי' לט) כתב שממה שלא הובאו דברי **היש"ש** להלכה בשום פוסק, יש לומר שרק בזמן שהיה הדין שהבעל יכול לגרש את אשתו בעל כרחו שייך לומר שכיון שנתן עיניו לגרשה שוב אינו יורשה, שהרי בידו לגרשה בלא דעת האשה, וה"ה לענין אבילות שאינו מתאבל עליה. אולם בזמן הזה שיש חרם דרבינו גרשום שלא לגרש אשתו בע"כ, ואין ביד הבעל לגרש את אשתו אפילו אם יש לו קטטה גדולה עמה, א"כ אף אם רוצה לגרשה אי אפשר להחשיב זאת כאילו היא כבר הלכה ממנו, שהרי אין זה תלוי רק בידו, וממילא יש לומר שהוא חייב לישב עליה ז' ימי אבילות, ולכן לא הביא שום פוסק דברי מהרש"ל לקולא.

יום שני כה תמוז

גיטין יז

שני יארציי"ט לאדם אחד

בשו"ע (יו"ד סי' תב סי"ב), מצוה להתענות יום שמת בו אביו או אמו ומתענה ביום המיתה ולא ביום הקבורה. אך כתב שקבלה בידו מפי זקן מופלג שמי שהיה בשעת הקבורה, ולא בשעת המיתה יתענה ביום הקבורה.

לפי זה נמצא שיתכן שני יארציי"ט לאדם אחד, שלכל העולם זמן היארציי"ט הוא ביום המיתה, ולמי שהיה רק בזמן הקבורה היארציי"ט יהיה ביום הקבורה.

אולם **הלבוש** השיג על דברי **השו"ע**, וכתב שהיות וכל הטעם שמתענים ביום שמתו בו אביו או אמו הוא מפני שביום זה הורע מזלו של האדם שמתו בו אביו או אמו, וא"כ אין התענית שייכת כלל לזמן הקבורה, ולעולם יש להתענות ביום המיתה.

בש"ך (סק"י) הביא דבריו, והוסיף שכן משמע גם בתשובות **מהר"י ברין** (הו"ד בב"ח שם). והוסיף עוד שבתשובת **משאת בנימין** (סי' פד) הקשה על דברי **השו"ע**, כיצד יתכן ששני אחים שדרים בעיר אחת, שאחד מהן היה אצל מיתת אביו, והשני לא היה בעיר כשמת אביו, וקודם הקבורה בא גם השני, שאז האחד יעשה יארציי"ט ביום המיתה, והשני למחרתו, ויש בזה משום לא תתגודדו, וגם נראה זה כחוכא ואיטלולא.

בערך ש"י (יו"ד שם) הביא ראייה לסברתו של המשאת בנימין ממה שאמרו בסוגיין שלולא ש'זו זמן גיטה מוכיח עליה וזו זמן גיטה מוכיח עליה' היו מונים זמן אחד לשני נשים אע"פ שזמן גיטם באמת אינו שוה, כדי שלא יתמהו אנשים כיצד שני נשים בחצר אחת זו מותרת זו אסורה, אם כך לענין אבילות שלא כתוב מי היה ביום המיתה ומי היה ביום הקבורה, הרי זה חוכא ואטלולא אם יהיה שני זמנים ליארציי"ט לכל אחד בזמן אחר.

כתובה שנכתבה ביום, והחופה התאחרה עד הלילה

במנחת פתים (אבהע"ז סי' סו ס"א) כתב בשם **הרמ"ע מפאנו** (סי' סה) שבאופן שהתארך בכתובה נכתב על זמן היום ונמשכו ההכנות לחופה עד הלילה, אם קיבלו את הקנין לפי זמן הכתובה, הרי זה כשר. וכך מבואר בתוס' בסוגיין (ד"ה אף).

אולם בזמן הזה שכותבים בכתובה 'הוי ליה לאינתו', דן העזר מקודש (שם) שאין לחתום אלא בזמן שעשו את החופה, ועיי"ש במה שהסיק לדינא.

בשו"ת אגרות משה (אבהע"ז ח"ד סי' קה אות ג, או"ח ח"ה סי' ט אות ב) כתב, שבזמן הזה אף בדיעבד אם חתמו על הכתובה ביום והחופה התאחרה עד הלילה, הרי היא פסולה וצריך לכתוב שוב הכתובה, וכתב לבאר שהטעם שמבואר בתוס' שמועיל כתובה ביום אע"פ שנחתם בלילה, הוא רק בזמנם משום שהיה כבר קידושין קודם לכן וא"כ שייך להתחייב אף קודם החופה, ונמצא שההתחייבות בכתובה אע"פ שהיתה ביום טובה היא, אבל בזמנינו שהקידושין נעשים תחת החופה יש לפסול, מפני שכל עוד שלא קידש לא התחייב בכלום והרי זה שטר מוקדם, וכן העיר **בשו"ת שאילת שלום** (מהדו"ת סי' עא) שאם איחרו החופה עד הלילה מדוע אין חוששים לשט"ח מוקדם, שהרי אין דעתו להתחייב אלא משעת החופה.

ובשו"ת מנחת שלמה (ח"ב סי' קכח) כתב שהיות ובכתובות שלנו העדים מעידים שנתקדשה לו והות ליה לאינתו, וכך קובעים גם בספרי הקהילה, ונמצא שאם הקדושין רק בלילה, אף שבנוגע לממון של הכתובה זה טוב, אבל העדים הרי חתמו על שקר שנתקדשה ביום א' ולא נתקדשה רק ביום ב', ואם ח"ו יבואו עדים לאחר זמן שנתקדשה ביום א' לאיש אחר יתכן שהיא ודאי אשתו של פלוני, וא"כ הרי ודאי אסור לעשות כן ולחתום על שקר כי אין זה רק מיחזי כשיקרא אלא שקר ממש, ולכן יש לחשוש בזה לכתחילה.

מחיקת קלטת [טעיף] שהקליטו בה 'שמות'

בשו"ת משנה הלכות (ח"ה ס"י קנט) נשאל אם מותר למחוק קול ברכות ואזכרות מטייפרעקורדר.

בתשובתו כתב להוכיח ממה שמבואר בסוגיין שכתב הנבלע בנייר אינו כתב כלל, שהרי אמרו 'השתא הוא דפליט' ופירש רש"י, 'וכשהיו בלועות לא היה כתב'.

אולם הביא **שבבבש** (אבהע"ז ס"י קלה ס"ד) פירש שספק הגמ' הוא אם כיון שלא היו נראין האותיות בשעת נתינה אע"פ שהיו בלועים בתוכו אינו גט, מפני שהתורה אמרה וכתב לה ונתן בידה משמע שתהיה הכתיבה ניכרת בשעת נתינה, או שמא על כתיבה בעלמא הקפידה התורה, והרי הוא כתוב ועומד אע"פ שאינו ניכר והרי זו ספק מגורשת, הרי שנראה מדבריו שסובר שבכל מקום אפילו כתב שאינו ניכר והוא נבלע מ"מ כתב הוא ורק לענין גט יש ספק בגמ'.

אך למעשה כתב המשנה הלכות שאפילו לדעת הלבוש מ"מ נידון דין אינו דומה לזה כלל, ורוצה לחדש שלא אסרה תורה למחוק כתב של כתבי קודש וכיוצא בזה אלא כתב שנכתב על הנייר ובדיו או בכל דבר הרושם, אבל לא אסרה תורה למחוק דיבור, ולמשל כשאדם יוציא מפיו איזה דיבור או ברכה או תפלה ויבא אחר על יד פיו ברוח פיו או בידו לדחוף הדברים אין בזה איסור מחיקת השם, מפני שאיסור מחיקה לא אמרו אלא כשהשם נכתב כדרך הכתיבה בכל אופן שרושמים וכותבים, ומעתה המדבר ודבריו נקלטו ע"י טייפרעקארדער שאין שם שום כתב, וגם לא ניכר רושם הכתב כלל אלא שדיבורו נשמע ע"י מכונה אין זה בכלל כתיבה כלל, והגע עצמן מי שהיה הטלפון שלו פתוח ושמע חבירו שאומר ברכה, או שהיה שומע ברכה על הרדיו והוא סוגר הרדיו או הטלפון ודאי אינו חייב בשביל זה משום מחיקת השם.

וסיים שם, עכ"פ נראה שקדושת הכתב אינו אלא כשנכתב על הנייר ונמצא איזה רישום בפועל, אבל קול הנשמע ע"י פעולת מכוונת אין זה בכלל כתיבה כלל אלא הוא פעולת איזה מכוונה שתוכל לשמוע הקול ע"י סימנים העושים קצת פעולות בטעיף כשמדברים שם, ואין זה אלא מין רישום מסוים ועוד יותר קל מסימן, ולכן מעיקר הדין לא מצאתי שום איסור, מ"מ למעשה הרוצה להחמיר על עצמו תבא עליו ברכה משום הרחק מן הכיעור שנראה עכ"פ כמו זלזול למחיקת שמות הקדושים ח"ו.

כיוצא בזה כתב **בשו"ת אגרות משה** (יו"ד ס"י קעג) להתיר למחוק קלטת זו שיש בה הקלטה של שמות הקודש, מפני שאין שם צורת אותיות כלל, וסיים בסוף דבריו, שמכל מקום למעשה שמא יש להחמיר בזה משום שנראה כמחוק את השם. וע"ע **בשו"ת מנחת יצחק** (ח"ג ס"י קב) מה שכתב על הראייה מסוגיין.

בשו"ת חלקת יעקב (או"ח ס"י קכד) כתב, כשיש קוים וסימנים שהם מושג לשמות הקדושים לחוש השמיעה, גם כן ודאי שאסור למחוקן, מפני שמה לי חוש הקריאה או חוש השמיעה, יש כעת עבור חרשים שאינם שומעים ואינם מדברים ג"כ איזה כתב ע"י קוים ושרטוטים, וגם לסומים שלא ראו אורות מימיהם, ובודאי שמות הקדושים הנקראים או נרגשים ע"י קוים ושרטוטים שלהן אסור למחוקן, וזה דומה לשם ה' שנכתב בלשון לע"ז שאסור למחוקן.

אך **בספר צדקה ומשפט** (פרק טז סקפ"ג) הביא שם את דברי החלקת יעקב ועמד להעיר עליו שלכאורה אינו דומה ענין זה לכתב לע"ז משום שבכתב לע"ז הרושם ניכר למי שמבין, וכמו כן בכתב ברייל [כתב בולט המיוחד לעוורים] למי שמבין לקרותו, אבל כאן אינו ניכר אלא ע"י כלי זה גרוע מכתב במי מילין. וראה עוד בפניני הלכה נדרים (ז).

האם מותר לסופר לחתום את שמו על הספר תורה

הפוסקים דנו אם מותר להטביע חותמת בכל יריעה בס"ת לאחר שרבו הגניבות של ס"ת. והנה **בשו"ת מנחת יצחק** (ח"ב ס"י טו) כתב בענין הנהוג בין הסופרים והמגיהים, שנותנים חותמם בתוך הס"ת בתחילה או בסוף. הנה לדעתי, יש לפקפק בעיקר מנהג הסופרים בזה, דהרי מבואר **בשו"ע** (או"ח ס"י מב), שאפילו בהזמנה בעלמא את הקלף לדברים שבקדושה, אסור לכתוב עליו דבר חול, ורק תנאי מהני, אולם כ"ז רק בהזמנה, אבל אם כבר התחיל לכתוב עליו דבר שבקדושה ל"מ שום תנאי, כמבואר שם במג"א (סק"ז).

וביאר **המנחת יצחק** שאין להוכיח להתיר זאת מהמבואר בסוגיין שהנותן ספר תורה לאשתו ואומר לה הא גיטיך, שיש לחשוש שמא כתב לה עליו את הגט, שהרי אין זו הוכחה שמוותר לנהוג כן, וכוונת הגמ' שנחשוש שמא עשה כן שלא כדן, וכתב גט על צד החיצון מהס"ת.

ומכל מקום סיים המנחת יצחק שאם יש צורך לכתוב את שמו או לכתוב על הספר תורה 'נבדק' יש להתיר זאת, ורא"י ממ"ש הבני יונה (יו"ד ס"י רפ"א סעי"א), דבספק פסולה, אין לכתוב על גליוני הס"ת שפסול, כיון דאינו ודאי פסול אין מזלזלין בה עיי"ש, הרי דשייך בכה"ג דכותב דפסול, זלזול, וממילא אם כותב דנבדק הוי כבוד להספר. ומ"מ כתב שוודאי יש למחוקו קודם שקוראים בס"ת.

וע"ע **בשו"ת חלקת יעקב** (או"ח ס"י י) מה שכתב בזה, ו**בספר גבול יהודה** (ס"י א) מה שדנו בעניין זה מדברי רש"י שכתב שהחשש הוא שמא כתב את הגט על הס"ת 'מבחוץ' ולא כתב שהחשש הוא שמא כתב על הס"ת עצמו מבפנים, עיי"ש.

גט וספרי קודש הנדפסים מה דינם

בסוגיין מבואר שאם חקק תוכות של האותיות וצדיהן, ונשארו האותיות בולטות, אינו כתב, לפי שלא צייר את גוף האותיות אלא חקק סביבותיהן, והעץ או המתכת נשארו כמו שהיו, אבל אם חקק ירכות האותיות, שהכתב שוקע על ידי החקיקה, זוהי כתיבה, וכך נפסק בשלחן ערוך (אבהע"ז ס"י קכה ס"ד) וכתב **הט"ז** (יו"ד ס"י רעא סק"ח), שמכאן ראייה שהספרים הנדפסים בדפוס יש בהם קדושה גמורה כמו הנכתבים בכתב, שאפילו אם נאמר שהדפוס נחשב כחקיקה הרי גם לגבי גט אשה אם חקק ירכות כשר, ומכל שכן שנראה שהרי זה ככתיבה ממש ולא חקיקה, כי מה לי אם דוחק את העט על הנייר, או הנייר על אותיות העופרת שבדפוס, זו וזו כתיבה היא.

וברמ"ע מפאנו (ס"י צג) כתב לחלק בין גט לספרי תורה שאף על פי שגט שנכתב בדפוס כשר משום שהרי זה חקק ירכות, מכל מקום בספרי תורה תפילין ומזוזות גם חקק ירכות פסול, שצריך להיות כתיבה ממש ולא חקיקה.

מיהו בעל **שו"ת משאת בנימין** (ס"י צט) כתב להוכיח מסוגיין שחקיקה היא כתב ולחיצוק דבריו הביא ראייה מציץ ולוחות שבשניהם היה הכתב חקוק, ובשניהם התורה משתמשת בלשון כתיבה, בציץ כתוב (שמות לט ל) 'מכתב פתוחי חותם', ובלוחות נאמר (שמות לב טז) 'והמכתב מכתב אלקים הוא חרות על הלוחות'.

הט"ז (שם) הביא דברי **השו"ת משאת בנימין** והרמ"ע מפאנו והסכים לדברי הרמ"ע מפאנו שמלאכת הדפוס כתב ממש ולא חקיקה, וסיים מ"מ לענין גט ודאי אין לעשות בדפוס כיון שקצת דומה לחקיקה, אבל לענין קדושת הספרים כל המיקל עתיד ליתן את הדין.

ובערוך השולחן (יו"ד ס"י רעא סל"ט) כתב שכל המחלוקת היא בדפוס שאדם מניח האותיות על הקלף, וכל הנידון אינו אלא אם מעשה כתיבה שעשה האדם על ידי דפוס מועיל או לא. אבל במכונה המדפיסה שאין זה מעשה האדם אלא מעשה מכונה לכו"ע פסול, שאין זה אלא כנכתב מעצמו.

גיטין כ

האם מותר לחתוך לבהמה את זנבה ולכלב את אזנו

בספר חסידים (סי' תקפט) כתב, 'יש דברים שאין הלב סבור שיש עוון בדבר והוא עוון, כגון לשנות הבריות ממנהג שנבראו כי הקב"ה עשה כל צרכי הכל לפי מה שהוא, כי העופות הקטנים אינם זזים ממקומם לפי שהעוף מביא להן לאכול עד שגדלים לו כנפים, אבל עופות הבית מיד הולכים לפי שמחיתו בהליכה ולא בעפיפה. וכן חיות אוכלות עשב השדה כי אי אפשר להביא עשב לקטנים לכך הולך, אבל חיות הטורפים ממלאים חוריהן לטרוף טרף ואין צורך לקטן לצאת מפני שאינו יכול לטרוף, וברא לכל דבר צרכיו ומגנינו כפי הצורך, כיצד קרניים לבהמה טהורה להגן מן החיה, וגם בעבור לחכך בהם ולגרש זבובים ותולעים הנושכים בה, וברא זנב במקום שלא יגיע קרניים לגרש זבובים בזנבו, לכך ברא לשור זנב ארוך במקום שלא יגיע קרניו לגרש זבובים בזנבו לעזור לעצמו בזנבו, ולעייזים שקרניה זקופים לא כפופים ברא זנב קצר, כי צווארם ארוך וקרניה מגיעים לכל גופו ואינו צריך לזנבו.

הרי אם יחתוך אדם זנב בהמה והוא סבור לא עשיתי צער בעלי חיים, הרי גורם צער לבהמה שאינה יכולה לתקן עוד לעזור מן הזבובים, וברא לאדם ולדוב ולקוף ידים, לפיכך אין צריכים זנב כי בידים אשר להם ממשמשים בכל הגוף.'

מדברי רבי יהודה החסיד מבואר שיש איסור צער בעלי חיים, לחתוך לבעל חי את קרנו או את זנבו.

אמנם כשיש בדבר צורך כתב **התרומת הדשן** (פסקים וכתבים סי' קה) שמותר למרוט נוצות לאווזות חיים, כשם שמותר לגזוז את צמר הכבשים, וכן מותר לחתוך את לשון העוף כדי שידבר, או את אזני זנב הכלב כדי ליפותו, מפני שאין איסור צער בעלי חיים כל שעושה זאת לצורכיו ולתשמישו. שהרי לא נבראו כל הבריות רק לשמש את האדם.

ובשו"ת רב פעלים (ח"א י"ד סי' א) דן בשחיטת עז שקרניו עקומים ומכסים חלק מצוארו, והתיר לקצוץ הקרן כדי לקיים מצות שחיטה לכתחילה אף שעיי"כ גורם לעז צער בעלי חיים.

והנה **בשו"ת בית דוד** (לייטער, סי' לא) כתב להוכיח ממה שהקשו בסוגיין על מה שאמרו במשנה 'כותב לה את הגט על קרן של פרה ונותן לה את הפרה', מדוע שלא יקצוץ הבעל את הקרן מהפרה, ולמה הוא צריך לתת לאשה את כל הפרה.

ומכך מבואר שאין חשש איסור בקציצת הקרן של הפרה, [ואף לגבי עבד שמבואר בגמ' שיש איסור לחתוך את ידו, פירש רש"י שהאיסור הוא איסור חבלה, אך משום צער בעלי חיים לא הזכיר רש"י חשש איסור בדבר].

אמנם **בשו"ת ציון נפש חיה** (סי' קו) הביא **מספר גט מקושר להגרי"נ** (סי' קכד סי' קיב) שדחה ראייה זו, וביאר שיתכן שאין דברי הגמ' אמורים כשקוצץ לפרה את קרנה ע"י סכין או דבר אחר שיש לה צער בו, אלא המדובר הוא כשקוצץ ע"י סם או דבר אחר שלא ירגישו העבד והפרה בצער הקציצה, ולפי זה ביאר מדוע **רש"י** לא פירש שהאיסור בקציצת ידו של עבד הוא משום צער בעלי חיים. וע"ע **בספר נפש כל חי** (סי' ב סי' א) שהביא כל הנ"ל והאריך עוד בנידון צער בעלי חיים בקציצת איבר מהבעל חי.

[אגב, בספר מתורתן של ראשונים (יט. ד"ה ועל הקרן) הביא ממבוא **לספר העתים** (עמוד יט) שמשנתנו נכתבה בשעת גזירת המלכות שביקשו להסתיר מעשה הגט, ולכן דנו על כתיבת גט על קרן של פרה].

שפיר עבדת עבד לווה לאיש מלוה

'כשמע עשו את דברי אביו ויצעק צעקה גדלה ומרה עד מאד ויאמר לאביו ברכני גם אני אבי' (בראשית כז לד), פירוש כשמע דברי אביו שאמר שיעקב יהיה המברך לכל, וכל הברכות יהיו מסורין בידו צעק צעקה גדולה ומרה עד מאוד, אחרי שעל ידי זה יהיה הוא המשועבד ליעקב ועבד למו ויוכרח להכנע תחת הקדושה וזה הוא לחרב בלבו, ועל כן שאג מנהמות לבו ואמר ברכני גם אני אבי, פירוש אתה אבי תברך אותי ולא להמתין על ברכת יעקב להיות עבד לווה לאיש מלוה. (באר מים חיים, תולדות)

רבה בר בר חנה חלש עול לגביה רב יהודה ורבה לשילי ביה בעו מיניה וכו'

הוצרך לפרש מסדר התלמוד, שנכנסו לבקרו, ללמדך שבחן אע"פ שנכנסו לבקר החולה, לא היו מדברים אלא בדברי תורה, וגם הוא אע"פ שהיה חולה שם לבו להשיב כהלכה, ונראה כי מן השמים נתגלגלה שאלה זו באותה שעה, כדי שישב עליה תשובה מעין קל וחומר, ידידע אמירת קל וחומר מסוגל לרפואה, וכמו שכתב הרב בני יששכר ז"ל על פסוק (במדבר יב ג) **'אל נא רפא נא לה'** והשיב לו השי"ת ואביה וכו' (שם שם י"ד) שאמר לו קל וחומר. וכיון דאמר נטל שרגא משמע דהאי עובדא היתה בלילה, וידוע דאין לבקר חולה בלילה, ונראה דהיו מוכרחים לבא בלילה, מפני ביטול בית המדרש, שביום עסוקים עם התלמידים בבית המדרש.

(בן יהודע לרבי יוסף חיים מבגדאד זצ"ל)

יודע הקב"ה בישראל שאין יכולין לקבל גזירת ארומיים עמד והגלה אותם לבבל

'ארמי עובד אבי וירד מצרימה', דהנה גם אותן שנים שהיה יעקב בבית לבן נחשבו לימי הגלות, דהרי מלידת יצחק נחשב הגירות, וא"כ קשה שתמיד היה יכול להיות שם בארם, ויקיים שם ימי ארבע מאות שנה של הגלות. אבל י"ל עפ"י מה שא"י בגיטין שראה הקב"ה שאינם יכולים לקבל גזירת ארומיים לפיכך הגלם לבבל. וה"נ קאמר ארמי אובד אבי היינו שהיה רשעתו כ"כ שבקש לעקור הכל, לפיכך וירד מצרימה, שפרעה לא גזר רק על הזכרים ונתבטל אח"כ גם גזירה זו, והקב"ה גם בעת הגלותינו הטיב כחסדו הגדול עמנו לטובה.

(תורת משה לבעל חת"ס, כי תבוא)

או בטולך או בטולא דבר עשו

'וידו אוחות בעקב עשו', (בראשית כה כו) לשתי הוראות, אם היא בשפלות ובגלות היא רצונו להיות נמשך אחריו יותר מלשאר אוה"ע כדאיתא בגיטין או בטולך או בטולא דבר עשו. וכאשר היא ברום המעלה הרי הוא כמו האוחז ברגל חבירו שלא ילך הלאה. כך מונע הוא גדולת עשו שלא יתגבר ביותר.

(העמק דבר בראשית כה כו)

א פרישן טראנספארט אויפן וועג צו די פויגלעך לומדים

דער ערשטער באנד אויף "מסכת גיטין"
וועט זיין צו באקומען אין אלע געשעפטן
קומענדיגע וואך בעזרת ה'

פארן שטוינדען ביליגע
פרייז פון \$27

ש"ס - תלמוד בבלי
שפה ברורה
ארבעט פון די וועלט בארימטע מומלכת התורה
"עוז והדר"

ד חברי ממלכת התורה
האבן אהערגעצויגט א
פרישע וואנדערבארן ארבעט, א פירוש
אויפן גאנצען ש"ס בקיצור, אן עמוד
פירוש פאר אן עמוד גמרא, און מיט גרויס
מומחיות האבן זיי באוויזן צו פארקורצען
דעם פירוש אויף אן אויפן אז און דער
זעלבער צייט זאל דער פירוש פארט בלייבן
בשלימות, מפרש צו זיין יעדעס ווארט אין די
גמרא, ווי אויך איז דא אן הקדמה פאר יעדע
מסכת, און פאר יעדע שווערע סוגיא.

ועל כולם איז דער גאנצער ש"ס גאר
עפארדעבאל, דער נייער ש"ס וועט אנטהאלטען
25 כרכים, איין באנד פאר א מסכת, און
געוויסע מסכתות עטליכע אין א באנד,
דער ערשטער באנד אויף מסכת
גיטין וועט זיין צו באקומען אין אלע
געשעפטן קומענדיגע וואך בעזרת ה'

